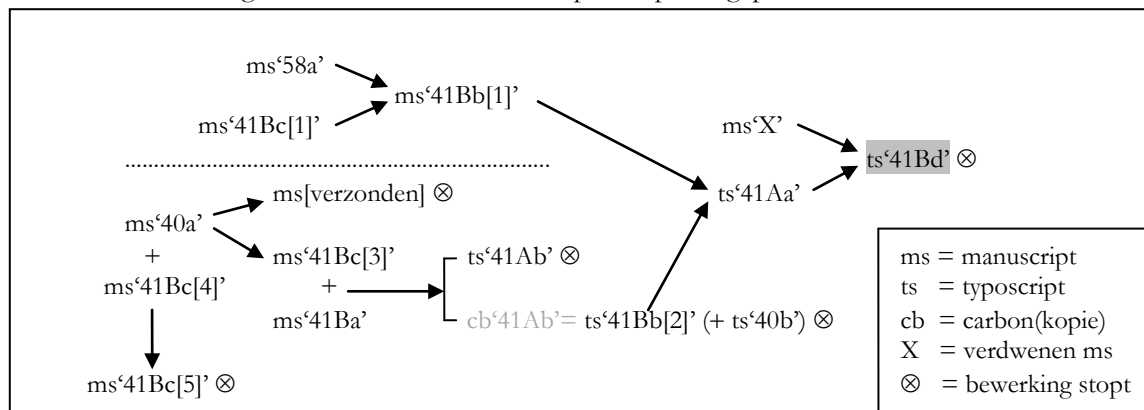

096 Art and Life Towards the Liberation from Oppression

Vooraf

Zie Digital Appendix: Comments 072+ *Texts about oppression*.

In het volgende schema is de ontwikkeling van en het verband tussen de verwante Oppression-bronnen te zien. De geaccentueerde bron wordt op deze plaats gepresenteerd.

In dit schema is goed te zien dat de tekstontwikkeling uiteindelijk uitmondt in het typescript '41Bd'.

Bron

Typescript '41Bd' is voornamelijk ontstaan uit het bewerkte en gecorrigeerde typescript '41Aa'. Als we de typescripten '41Aa' en '41Bd' met elkaar vergelijken, dan zien we eerst twee getypte pagina's met een nieuwe tekst. Het getypte gedeelte zal Mondriaan ongetwijfeld in een geschreven vorm aan Von Wiegand hebben gegeven¹. Een dergelijk manuscript is echter niet gevonden in het Holtzman Deposit en dit 'verdwenen' manuscript wordt door mij aangeduid als manuscript 'X'. Op pagina 3 van '41Bd' begint Mondriaan met het overschrijven van een gedeelte van typescript '41Aa'. Tijdens het overschrijven verandert hij de tekst ingrijpend. Twee bladzijden schrijft hij, dan gaat hij verder met het bewerken van typescript '41Bd'. In de laatste hoofdstukken - vanaf pagina 7 - heeft hij minder ingrijpend gecorrigeerd.

Typescript '41Bd' telt 25 bladzijden, waarvan er 19 getypt zijn en 6 geschreven². De paginanummering is onregelmatig door de ingevoegde (geschreven) pagina's en soms is de oorspronkelijke getypte nummering doorgehaald en vervangen door een ander nummer. Waarschijnlijk door een vergissing in de paginanummering ontbreekt pagina 16.

Het typescript is (getypt) ondertekend met 'Piet Mondrian', een datering ontbreekt. Het typescript is op veel plaatsen gecorrigeerd en Mondriaan heeft er grote - met de hand geschreven - stukken tekst aan toegevoegd. Na de twaalfde bladzijde wordt het typescript 'rustiger' en heeft Mondriaan geen correcties meer aangebracht. Deze bron beschouwen we als authentiek, geautoriseerd en voltooid.

De hoofdstukken van '41Bd' zijn:

- Introduction
- Oppression in Art and Life
- The Art of the Past and Modern Art
- Art and Life Need Freedom
- The Real Content of Art

¹ Het zou kunnen dat Charmion von Wiegand de tekst zelf heeft toegevoegd en die toevoeging later met Mondriaan heeft besproken. Het kan ook zijn dat het ontbrekende manuscript aanwezig is in het archief van Von Wiegand; dit archief is echter niet toegankelijk voor onderzoek.)

² Afmeting typepapier: 27,9 x 21,6 cm (11 x 8½ inch); afmeting schrijfblokblad: 27,9 x 19,7 cm (11 x 7¾ inch).

Basistekst en leestekst

De gepresenteerde tekst is gebaseerd op manuscript '41Bd'. Mondriaans correcties zijn in de leestekst verwerkt.

Titel

Typoscript '41Bd' is - als meest volledige bron - de basis voor de gepresenteerde tekst en heeft als titel: *Art and Life Towards the Liberation from Oppression*. Dit is ook de titel van de gepresenteerde tekst.

Datering en ondertekening

Het typoscript '41Bd' is niet gedateerd. In de ontstaansvolgorde van de Oppression-bronnen is '41Bd' de laatste versie en is na typoscript '41Aa' vervaardigd. De datering van '41Aa' is: januari 1942. Typoscript '41Bd' zal waarschijnlijk iets later getypt zijn. *Art and Life Towards the Liberation from Oppression* krijgt de datering: februari 1942³.

Het typoscript is ondertekend: 'Piet Mondrian'.

Ontstaan en publicatie

Typoscript '41Bd' is een volgende versie van typoscript '41Aa'. Dit is te zien aan de handmatige correcties van '41Aa', die getypt zijn verwerkt in de lopende tekst van '41Bd'. Opmerkelijk is dat Mondriaan verschillende getypte gedeelten van '41Aa' weer overschrijft en wijzigt en dan invoegt tussen de getypte pagina's van '41Bd'.

De hoofdstukken 'The Art of the Past and Modern Art', 'Art and Life Need Freedom' en 'The Real Content of Art' van typoscript '41Aa' blijven op enkele wijzigingen na grotendeels gehandhaafd.

De eerste anderhalve pagina van '41Bd' zijn getypt en bevatten een nieuwe tekst in vergelijking met de manuscripten '41Aa' en '58a'. Het manuscript waarvan Von Wiegand⁴ deze 'nieuwe' tekst heeft overgetypt is niet gevonden. Ook van een ander getypt gedeelte in '41Bd' is geen manuscript gevonden. In het tekstontwikkelingsschema hebben we dit ontbrekende manuscript aangeduid met een 'X'.

Met '41Bd' eindigt het 'herschrijvingsproces' van de 'Oppression'-typoscripten, waar achtereenvolgens vier typoscripten bij betrokken waren: '41Ab', '41Bb', '41Aa' en '41Bd'. Met typoscript '41Bd' is een einde gekomen aan twee jaar (februari 1940 - januari 1942) denken en schrijven over 'Liberation from Oppression'.

Het typoscript '41Bd' is niet eerder gepubliceerd. De gepresenteerde tekst toont zo exact mogelijk de inhoud van typoscript '41Bd'.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *Art and Life Towards the Liberation from Oppression* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'⁵. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstract art, architecture, complete life, construction and destruction, constructive elements, constructive means, culture of plastic art, culture of pure relationships, determination, determined space, double action, dynamic movement, elements of form, equilibrium, equivalent relationships, expressive means, intensification, intuition, mutual equivalence, limited form, oppression, oppressive factors, plastic expression, progress or decay, pure life, purified colors, purified means of expression, reciprocal action, rhythm, self-construction, tragic, truth, unity, vitality.*

Overige opmerkingen

Het is goed mogelijk dat '41Aa' ([095] *Liberation from Oppression in Art and Life*) of '41Bd' ([096] *Art and Life Towards the Liberation from Oppression*) op 23 januari 1942 is voorgelezen tijdens de bijeenkomst van de American Abstract Artists (AAA)⁶ door Balcomb Greene, voorzitter van de AAA. Volgens Von Wiegand heeft Mondriaan in januari 1942 hard gewerkt om zijn 'lezing' voor 23 januari af te krijgen⁷. Hij schrijft onder andere aan Von Wiegand op 4 januari 1942: 'To night, after Holtys mounting drawings, I

³ In januari 1942 woonde Mondriaan New York, 353 East 56th Street.

⁴ Charmion von Wiegand (1898-1983), Amerikaans kunscritica en kunstenaar.

⁵ Digital Appendix: Documentation – Mondrian Vocabulary Explained.

⁶ 23 januari 1942 in de Nierendorf Gallery in New York. (Zie ook CRII: 177.)

⁷ C. von Wiegand. 'Mondrian: A Memoir of His New York Period'. In: *Arts Yearbook* 4 (1961): 57-65.

arranged article “oppression”. Wednesday I shall show it to Holtzman and would very much like to hand it afterwards to you.’⁸ En op 8 januari 1942 stuurt hij een briefkaart aan het bestuurlid van de AAA, Alice Trumbull Mason⁹, en laat hij weten dat hij accoord gaat met de datum van de lezing: ‘Dear Mrs. Mason, Thank you for your letter. The 23rd is convenient to me. The article is ready and going to be typed. I am very sorry not to be able to come this Friday, being too busy. Sincerely yours, Piet Mondrian.’

Harry Holtzman beweert dat *A New Realism* is voorgelezen in de Nierendorf Gallery¹⁰, maar Mondriaan schrijft *A New Realism* pas later¹¹. Bovendien meldt Von Wiegand in haar memoires: ‘At his one and only lecture, which was read by Balcomb Greene, the artists jammed the Nierendorf Gallery and stood outside on the stairs. One traditional European artist left in a huff, fulminating against such ‘dictatorial ideas’; the majority listened with respect.’

In een brief aan Charmion von Wiegand (7 februari 1942) schrijft Mondriaan teleurgesteld over de ‘lecture’ van 23 januari 1942 in de Nierendorf Gallery: ‘I was after the lecture very depressed by the primitive-natural mind that was showed, for individual expressions are always more or less collective.’

Even terzijde: in het archief van Alice Mason bevindt zich een bestelformulier voor het huren van films bij de ‘Museum of Modern Art Film Library’. Uit het formulier blijkt dat de ‘American Abstract Artists’ op 5 januari 1942 drie films hebben gehuurd voor de AAA-bijeenkomst in de Nierendorf Gallery. De films die genoemd worden zijn: ‘Rhythmus #21’ (Hans Richter), ‘Ballet Mecanique’ (Fernand Léger) en ‘Anaemic Cinema’ (Marcel Duchamp). Of deze films ook daadwerkelijk zijn vertoond, is niet ontdekt.

Wij vermoeden dat *Liberation from Oppression in Art and Life* is voorgelezen in de Nierendorf Gallery en dat *Art and Life towards the Liberation from Oppression* van iets latere datum is.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Liberation from Oppression in Art and Life wordt opnieuw bewerkt en aangevuld. Dit bewerkte typoscript wordt door Von Wiegand in februari 1942 opnieuw uitgetypt en krijgt ook weer een andere titel *Art and Life towards the Liberation from Oppression*. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1942 vijftien schilderijen vervaardigd: B305/96-B319/299¹². Hij zal tijdens het schrijven aan *Art and Life towards the Liberation from Oppression* met één of meer van deze schilderijen gewerkt hebben.

⁸ The Paul Getty Research Institute, Los Angeles, USA; Call Number 990024. ‘Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941’. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

⁹ Alice Trumbull Mason (1921-1977), Amerikaans kunstenaar en bestuurslid van American Abstract Artists. Alice Trumbull Mason Papers, in: Archives of American Art, Washington: Reel N69-137.

¹⁰ H. Holtzman and M.S. James (eds.). *The New Art - The New Life. The Collected Writings of Piet Mondrian*. Boston, 1986: 345.

¹¹ Zie de toelichting bij tekst 101.

¹² CRII: 407-416.